

O načrtu novega kazenskega zakonika.

(Predavanje dra. A. Ferjančiča na shodu društva „Pravnika“ dne 28. sept. 1889.)

Da po svojih močeh pripomorem našemu mlademu društvu dosežati smoter, ki ga zasleduje prirejajoč društvene shode, ponudil sem se predavati o načrtu navega kazenskega zakonika. To kodifikatorsko delo stoji danes v prvi vrsti razgovorov in zanima zaradi svojega velikega pomena po pravici avstrijske pravniške kroge.

Potreba, kazensko pravo na novo kodifikovati, priznana je obče. Avstrija se ravna le po vzgledu drugih kontinentalnih držav, katere so skoraj vse poslednja leta uredile svoje kazenske zakone na novo in prikladno novim razmeram življenja. Tudi za nas je ta potreba nujna. V veljavi stoječi kazenski zakon iz leta 1852. je v marsikaterem oziru zastarel in pomankljiv. Dokaz temu so mnoge novele, ki so izišle poslednjo dobo. Tako zakon z dne 15. novembra 1867, zakoni zoper vlačugarje, zoper obrezuspešenje prisilnih zvršil, zoper uporabo raznesilnih tvarin i. dr. Želeti je zaradi preglednosti, da se te določbe uvrste v kazenski sistem in ga tako popolnijo. V življenji silijo pa tudi mnoge oblike na dan, katere zahtevajo uporabo represivne sile pōtem kazenskega zakona. Opozarjam tu na izrastke, ki se pojavljajo pri konkurzih, pri takozvanih „strajkih“, in na škodljive praktike agentov pri kupčiji na obroke (Ratengeschäfte) i. t. d. Vse to zahteva uredbe po zakonu. Da tem in drugim potrebam ugotovi, predložila je vlada pozno sicer, namreč v predzadnjem letu zakonodavske dobe, načrt kazenskega zakonika.

Občinstvo se je jelo takoj zanimati za novi načrt, a pozdravilo ga je z mešanimi občutki. Očita se novemu načrtu, da je prepis, če ne celo plagijat nemškega zakona. To očitjanje pa ni opravičeno, ker sicer bi se tudi nemškemu zakonu lahko očitalo, da je prepis nekaj let starejših kodifikacij v drugih državah. Vsi novi zakoni namreč snujejo se iz istih načel in imajo

ist sistem; razmere življenja so osobito na evropskem kontinentu skoraj jednake in za jednake razmere zahteva znanstvo in praksa jednaka kazenskopravna določila. Če tudi sedanji načrt ne postane zakon in se v poznejšnji bližnji dobi napravi drugi, imeti bo moral iste principe in ist sistem, kakor tá. Naš načrt pa ni nič novega, to je uže četrti načrt, ki se je predložil zakonodavskim zastopom izza dveh desetletij, odkar si v Avstriji prizadevamo, reformovati kazensko pravo v modernem smislu.

Dne 27. junija 1867 predložil je tedanji minister Komers prvi načrt. Poročilo o tem načrtu ni prišlo v razpravo, ker 1869. leta bil je državni zbor razpuščen. Jednaka usoda zadela je drugi načrt, ki ga je leta 1874. predložil minister Glaser. Tudi poročilo iz leta 1878. o tem načrtu ni prišlo v pretres, ker leta 1879. potekla je državnemu zboru doba. Tretji načrt, predložen leta 1881. od ministra Pražáka, ni se pred poteklo volilno dobo l. 1885. rešil niti v odseku. Bog zná, ali je sedanjemu načrtu drugačna usoda odločena, ali pa bode tudi ta v dveh letih potoval kot makulatura v shrambe državne zbornice! Toda doleti naj ga katera usoda koli, makulatura vender ne bode. Kakor so bili prejšnjim načrtom elaborati starejših odsekov v mnogem oziru merodavni, tako tudi eventualni poznejšnji načrt ne bode mogel prezirati dela sedanjega odseka.

V stvari sami mi je najprvo omenjati, da novi načrt, tako kakor sedanji zakon, razrejuje kaznjiva dejanja v hudodelstva, pregreške in prestopke, in določa, da so hudodelstva ona dejanja, ki se kaznujejo z več nego petletno državno uječo (Staatsgefängniss) ali s pokorilnico (Zuchthaus) ali s smrtjo, — pregreški pa ona dejanja, ki se kaznujejo z denarno kaznijo nad 300 gld., z državno uječo do 5 let ali z uječo (Gefängniss). Dejanja, ki se kaznujejo z zaporom (Haft) ali z denarno kaznijo do 300 gld., so prestopki.

Poreče se, ta razredba je celo zunanja in nima ničesar opraviti z bistvom kaznjivih dejanj. Toda zakonodavstva in kriminalisti se zastonj trudijo, da bi kaznjiva dejanja razdelili po znakih, v stvari sami tičečih. Hudobni naklep, „dolus“ n. pr. ne more biti podloga razredbi, ker za največjo tatvino, recimo, je treba prav takega hudobnega naklepa, kakor za najneznatnejšo tatvino, in mnogotera kulpozna dejanja so veliko kaznji-

vejša, nego marsikatera določna. Kulpozni hudodelstev pač novi načrt, kakor tudi sedanji zakon, ne pozna, a pregreški in prestopki so določni in kulpozni. Le o prestopkih, kateri so v načrt vsprejeti, da se navajati ta splošni znak, da so prav za prav le dejanja, katera nasprotujejo policijskemu redu in se torej bistveno razlikujejo od prestopkov sedanjega zakona.

Pregreški pa imajo tudi celó drugačno uredbo v sistemu, nego li sedaj. To so ali prvotno in v najtežji kakor najlažji obliki kaznjivega dejanja pregreški, tako n. pr. razžaljenje časti v vseh oblikah, ali pa so navzdolnja gradacija hudodelstev. Tako je n. pr. tatvina ali telesna poškodba v težjih oblikah hudodelstvo, v lažjih in tudi najlažjih pregrešek. Čeprav so manj kaznjiva dejanja tega razreda uvrščena med pregreške, vendar jih ne sodi sodni dvor, kateri je sedaj poklican soditi vse pregreške, ampak sodi jih okrajno sodišče ali posamezni sodnik.

Razredba kaznjivih dejanj po kazni, oziroma po kakovosti in visokosti kazni ima pa to prednost, da nikjer v zakonu ni treba nikedar reči, je li to ali ono kaznjivo dejanje hudodelstvo, pregrešek ali prestopok. Spoznati je to po določbi kazni, drugače pa sedanji zakon pri vsakem deliktu posebej izreka, to dejanje je hudodelstvo, to pregrešek, a to prestopok.

Kazni so: smrtna kazen, pokorilnica, državna uječa, uječa, zapor in kazen v denarjih. Pri nekaterih kaznjivih dejanjih prisojajo se oškodovancem tudi globe (Geldbussen). Smrtna kazen je jako omejena; postavljena je le za veleizdajo in umor; za veleizdajo pa le, kedar kedo cesarju život ali zdravje poškoduje, ali osobno svobodo vzame ali če započne napad na njegovo življenje; — umor je pa tudi bolj omejen in se deli z ubojem v svoj sedanji obseg, toda denašnji uboj je po načrtu smrtna telesna poškodba.

Najtežja prostostna kazen je pokorilnica, katera je tudi lahko dosmrtna, — toda taka je samo v enem slučaju, namreč pri zlorabi raznesilnih tvarin, če je zaradi nje človek izgubil življenje in je mogel zločinec tak izid uže naprej izprevideti. Sicer sega pokorilnica kakor tudi državna uječa do 20 let, kazen uječe sega največ do 5 let, kazen zapora do dveh mesecev. Najmanj je pokorilnice jedno leto, državne in navadne uječe je jeden dan, zapora 6 ur. Te določbe so važne in koristne zato,

ker krajšajo dikcijo zakonovo. Če je kazen kakemu dejanju n. pr. uječa brez dodatka, spozna se lahko od jednega dneva do pet let, — pokorilnica od jednega do dvajset let, zapor od 6 ur do dveh mesecev. V mnogih slučajih pa je kazen omejena navzgor, določena je n. pr. uječa do treh let, in ravno tako navzdol n. pr. uječa ne pod tri mesece; — v takih slučajih nikakor ne gre višje, pa tudi ne nižje spoznavati kazni, nego je določena.

Kazni se po načrtu večkrat kumulujejo, kupičijo; to do sedaj, razen v nekaterih novejših zakonih n. pr. proti oderuštvi, ni dopuščeno. Načrt pa kumuluje večkrat obligatorno ali fakultativno, in tudi v slučajih, kedar alternuje; n. pr. na dejanje je postavljena uječa ali denarna kazen, — tu je moči kumulovati in spoznati vsake kazni nekoliko.

Posebna oblika kazni je tudi ta, da zakon dopušča pri nekaterih kaznivih dejanjih, tako pri dovršeni tatvini, goljufiji, izneveri kumulativno denarno kazen in sicer do dvojnega zneska vrednosti, ki jo ima ukradena, prigoljufana, izneverjena reč.

A tudi pri alternativno dopuščenih kaznih ni popolnoma svobodno spoznavati na jedno ali drugo vrsto kazni. Če alternuje n. pr. pokorilnica z uječo, spoznati je na pokorilnico, če dejanje izvira iz zaničljivega mišljenja.

Izpreminjati kazni ni dopuščeno, zato pa so prav tako pogostne alternativne določbe kazni; — le pri političnih deliktih, kedar je postavljena uječa (a ne alternativno s pokorilnico), smeti jo je, če je storilec te ozirnosti vreden, izpremeniti v državno uječo, ki ni drugega, nego „custodia honesta“.

Obtežujočih in zljajšujočih okolnostij, kakeršnih našteva sedanji zakon v §§ 43—47., načrt ne pozna in uporabe izvenredne milosti v bodoče ne bode več. — Zato pa ima načrt močno raztegnene kazenske stavke in daje sodniku zadosti prostora za uvaževanje obtežav in zljajšav, da jih vestno preceni in kazen odmeri krivdi primerno, ne da bi bilo treba izvenredne milosti.

V odseku se je tudi o tem živahno razpravljalo, ali bi bilo dopustiti poostrenje kazni ali ne. Načrt iz leta 1878. je odstranil poostrenje, sedanji načrt je pa poostrenje zopet vzprejel. Od jedne strani so se tej naredbi hudo protivili, češ, da se poostrenje ne ujema s človekoljubivimi načeli. Drugih razlogov niso navajali. Toda večini odsekovi so bili drugi razlogi mero-

davni, namreč pogled okoli sebe. Kmet, obrtnik trudita se v potu svojega obraza, da preživita sebe in rodbino, a ko vender večkrat zaslužka ni, še koščeka kruha nimata. Zločinec pa naj bi se ne smel postiti, naj bi ne smel na trdem ležati! Če se pomisli, da je delomrznemu potepuhu uječa večkrat zaželeno bivališče proti neugodnostim zimskega časa, morajo potihniti človekoljubivi razlogi. Za hrano ujetnikom je tako vestno skrb-ljeno, da bi se celo ne zavedali kazni svoje, če bi ne bilo do-puščeno, prikrajševati jim hrano. Sicer pa poostrenje pri dolgih kaznih ne sme trajati dalje od 5 let.

Omenjal sem prej poleg kazni tudi globe. Globe niso kazni, ampak so odškodnine, katere se priznavajo pri nekaterih kaznjivih dejanjih v povprečnih zneskih do največ 500 gld. po-škodovancem. Poškodovanec pa ni zavezan zadovoljiti se s pri-poznano globo, ampak sme s civilno pravdo zahtevati večje odškodnine. Če mu jo civilni sodnik prizna, odračuniti mora globo od prisojenega zneska. Ni dvojbe, da je po določbah ka-zensko-pravdnega reda slabo pomagano tistim, ki trpé gmotno škodo po kaznjivem dejanji, in le pregostokrat se praksa poslu-žuje pravice, da zavrača zasebnega vdeleženca na civilno-pravdno pot. Znano pa je tudi, kako trnjeva in gostokrat brezvspešna je ta pot. Upati je, da z globami se odpomore temu nedostatku, ker ne bode treba sodniku na drobno računati odškodnine, ampak jo bode prisodil, pretehtajoč vse okolnosti iz ustne in nepo-sredne obravnave, v povprečnem znesku.

Celó novi naredbi sta izpust iz kazni na preklic in pogojni odpust kazni. Naš društveni list je uže pisal o teh novih naredbah načrtovih, hočem jih torej le na kratko tukaj omenjati. Izpust iz kazni je dovoliti smeti kaznjencu, ki je prestal vsaj jedno leto svoje kazni in sta le-te pretekli vsaj dve tretjini. Dopuščen je izpust torej le pri dolgih kaznih in se dovoljuje, če je razvidno, da je kazen poboljševalno vplivala na kaznjenca, in če je upati, da kaznjenev v prostosti ne bode motil javnega reda, nego vedel se po zakonih. Ako je to upanje opravičeno, dovoli minister pravosodja izpust, zaslišavši kazensko komisijo; on ga tudi prekličé, če kaznjenev zaupanja ni opravičil, in pre-stati mu je za časa izpusta ostali del kazni. S to naredbo po-stane odveč pogosta uporaba cesarskega pomiloščenja in to, da

je izpust in preklic položen v roke ministrove, daje poroštvo, da se bode postopalo po jednotnih in enakih načelih.

Pogojni odpust kazni ali odložena zvršitev kazni je pa naredba, ki jo dosedaj pozna le belgijski zakon, in ta še le jedno leto. Pogojni odpust kazni lahko dovoli sodišče (vsake vrste), kedar so dani posebni oziri, če obsojenec ne zapade več nego 6 mesečni kazni na prostosti, če ni bil še zaradi hudodelstva ali pregreška kaznjen in če se ne spozna na nekatere nasledke obsodbe, na katere je spoznati, sosebno če izvira kaznjivo dejanje iz nepoštenosti, nesramnosti in sličnih nagibov. Pogoj pa je, da obsojenec v dobi, odločeni od sodišča in trajajoči največ 3 leta, ne zakrivi hudodelstva ali pregreška. Če zakrivi jedno ali drugo, zvrši se kazen, ki se je bila pod tem pogojem odložila. Pogojni odpust kazni se snuje iz pravičnega načela. Vsakedor je uže katerikrat lahko rekel, da je obsojenec prestal s preiskavo in obtožbo ter obravnavo več muke in kazni, nego drug zločinec prestavši kazen samo. Dovoljuje se pa odpust le pri kratkih kaznih in takim obsojencem, ki še niso bili kaznjeni. Kratke kazni ne kažejo poboljševalnih učinkov, nego narobe večkrat človek, ki se je v prvič pregrešil proti zakonu, celo pohujšan pride iz kratke kazni in moralna njegova zavest je ugonobljena.

Z obsodbo so spojeni čestokrat častni nasledki. Te imamo tudi sedaj, a po načrtu se v marsičem razlikujejo od sedanjih.

Obligatorno nastopi prikratba državljanskih pravic pri obsodbi v smrt ali pokorilnico; pri obsodbi v uječo smeti je le v nekaterih slučajih spoznati na to prikratbo. Plemstva ne vzame obsodba, pač pa, kakor sedaj, akademiški čin, vendar s tem ni izgubljena pravica zvrševati poklic, kateri je združen z akademskim činom. Če se spozna pri uječi na častne nasledke, sme sodišče po svoji razsodnosti nekatere nasledke izvzeti, ti torej ne zadenejo obsojenca.

Marsikaj drugače ureja načrt tudi dobo ali starost zločincev. Doba do izpolnjenega 12. leta, sedaj do 10. leta, je brez kazni, — od 12. do izpolnjenega 18. leta je presojeti, je li storilec spoznal kaznjivost svojega dejanja. Če se temu pritrdi, priznati mu je kazen, toda drugačno nego doraslim. Na pokorilnico ni spoznavati nikedar, ampak na uječo; n. pr. če je zločinec zakrivil dejanje, katero se pokori s smrtjo, priznavati mu je uječo

od 3—20 let. Tu je, mimogredoč omenjam, jeden slučaj, da traja uječa nad 5 let, čeprav v obče po zakonu ne traja dalje. Tudi ni sodnik vezan na najnižje meje. Če je n. pr. na dejanje postavljena uječa ne pod 6 meseci, ta meja za storilca pod 18. leti ne velja, ampak gre se pri njem lahko do občne najnižje meje, ki znaša pri uječi jeden dan. V spomin mi prihaja kazenski slučaj, ki se je pred nekoliko dnevi obravnaval tu v Ljubljani; na njem hočem razjasniti uporabo novih določil. V 15. letu stoječ deček je oskrunil 8-letno deklico. Po sedanjem zakonu je spoznati na težko uječo, katera je ekvivalentna s pokorilnico, od 1—5 let; spoznalo se je, uvažajoč vse olajšalne okolnosti, mislim, na 3 mesece težke uječe. Takšno dejanje je kazniti po načrtu s pokorilnico do 5 let ali z uječo ne pod 6 meseci. Ta deček je bil brez dvojbe duševno toliko razvit, da je izprevideval kaznjivost svojega dejanja, torej mu je priznati kazen. Na pokorilnico pa ni smeti spoznati in navzdolnja meja, uječa ne pod 6 meseci, ne obvezuje v tem slučaju, — čeprav sicer ne gre nikedar spoznavati pod najnižjo mero —, in naš zločinec prejel bi tudi po novem zakonu po dolgoti približno jednako kazen 3 mesecev, toda uječe, a ne pokorilnice.

Sedaj toliko važna doba izpolnjenih 14 let je še v načrtu, toda le pri kazljivih dejanjih proti nravnosti in ščiti deklice pod to dobo proti oskrunbi.

Pomenljiva je tudi doba 16 let. Če kedo spolno neomadeževano dekle, ki ni še izpolnila 16 let, zapelje k telesnemu združenju, zapade kazni, če to zahtevajo roditelji ali zastopnik zapeljanke. Ta določba ni bila članom odseka doumna in želelo se je pojasnilo od vlade. Vladni zastopnik je navajal, da v tej določbi tiči nekoliko varstva proti socialnim nadlogam. Iz tovarniških krajev se sosebno gosto slišijo pritožbe, da mlade deklice niso varne pred pohotnostjo možkih v tovarnah nameščenih in da ti celo svoj vpliv uporabljajo, da pripravijo dekleta za svoje ugodnosti. To utemeljenje je napotilo odsek, da je za določbo glasoval. Zanimivo je: če načrt postane zakon in poleg tega še dalje velja sedanji vojniški kazenski zakon, ki te določbe nima, imeli bodemo tu nekak „privilegium militare“.

(Konec prihodnjič.)

O gospodarstvu in njegovih vrstah.

Gospodarstvo imenujemo vsako pravilno človeško delovanje, s katerim zadoščujemo našim vnanjim (telesnim) potrebam: to je prisvojitev in obdelovanje vnanje prirode, borba za naš obstanek. Človek provzročuje gospodarstvo in narobe gospodarstvo provzročuje človeški obstanek. Gospodarstvo obsega raznovrstne delavnosti in te so lahko: pridobivanje kolikor moči največje vrednosti iz brezcenih rečij in sicer iznajdbe, izumki, umetniški in slovstveni proizvodi, prisvojitev nikogaršnih rečij; pomnožitev vrednosti: poljedelstvo, obrtnost; vzdržanje in zavarovanje vrednosti: pravica in pravosodje, redarstvo, zavarovalnice, gospodarnost; gibanje vrednosti: trgovina, zamena; razdeljenje vrednosti po človeški zaslugi; potrošek vrednosti, da se namreč kolikor moči malo troši, a vendar kolikor moči največ pridobi in pri-gospodari.

Po tem, kedo gospodari, delimo gospodarstvo v posamezniško ali zasebno, v družbeno, v narodovo, v državno in v svetovno gospodarstvo.

Posamezniško gospodarstvo nastopi, ko človek postane samosvoj; ta samosvojnost pa se navadno polagoma razvija, in vsako novo gospodarstvo ima starejše za podlogo, dokler se samo dovolj ne razvije in okrepi. Nikjer razen znabiti samo pri puščavnikih ne nahajamo čistega posamezniškega gospodarstva; vsako drugo je pa navadno združeno z drugimi posamezniškimi gospodarstvi in mora tako pomagati drugim gospodarstvom. Korist je tem večja, če novi gospodar prevzeto gospodarstvo takó dobro umeje, kakor njegov prednik; takó se gospodar sicer menja, gospodarstvo pa le pridobi in se okrepi po vsakem novem gospodarji.

Gospodarstvo družeb ima namen, da pojedine same po sebi preslabe gospodarske moči združuje in krepi. To gospodarstvo združuje kapital ali pa združuje delo.

Narodovo gospodarstvo je gospodarstvo celega naroda; tu se torej združijo vsa posamezniška gospodarstva v narodu, ker vsak narod ima svoje posebne in splošne vezi, ki ga združujejo: vkupni jezik, vkupne navade in šege, vkupno stanovališče, vkupni zarod, vkupne pravice in vkupno zgodovino, — in takšna

vkupna vez je tudi gospodarstvo, rekše vkupna gmotna korist. Narodovo gospodarstvo rodi se sodobno z narodom. Tega gospodarstva niso ljudje spočeli, a tudi ga ni Bog nadnaravno naučil, ampak naraven je proizvod človeške prirode in človeškega nagona, — porodi in razvija se, cvete, dozori in neha sodobno z narodom; organizem je in proizvaja, če pravilno uspeva, mnogotera sredstva, katera posamič in vsekupno podpirajo in pospešujejo celo gospodarstvo.

V narodovem gospodarstvu zapazujemo, da samopridnost sodeluje z duhom občnosti ali občne koristi in zloge. Če posamezen človek samo želi svoje potrebe zadovoljiti brez ozira na druge ljudi, to imenujemo samopridnost; če pa hoče svojim potrebam zadoščati tudi ozirajoč se na potrebe in svrhe drugih ljudi, imenujemo to duh občnosti, občne koristi ali zloge. Samopridnost in občnost je povsod tam opaziti in videti, kjer več ljudi želi svoje potrebe sodobno pomiriti. To sta svojstvi, ki sta človeku prirojeni; samopridnost izvira iz nagona samohrane, ona je načelo in vodilo, duh občnosti pa je tudi potreben življenju; uže najsuravejši narodi so ga spoznali za potrebnega, da se namreč družijo z bližnjim človekom in združeno zadoščajo potrebam. Na to vodilo opira se rodbinsko, občinsko, narodovo in v občne človeško ter tudi cerkveno življenje; samo na ta način je možno bogoverje na zemlji. Kogar navdušuje duh občnosti, ta skrbi in dela za rodbino, občino, domovino in vesoljno človeštvo, in tedaj takšno narodno gospodarstvo niso slučajno zložena posamezniška gospodarstva, ampak je vkupno občno delo: vsak del narodov skrbi sicer za sebe, ali s tem skrbi tudi za vse ostale dele: trgovini je podloga obrtnost in narobe; trošilec potrebuje pridelovalca in narobe; znanostim treba misliteljev in narobe: saj ni moči misliti, da bi jeden sam uspeval, a da bi propadali vsi drugi!

Ali priroda človeku ni tako prijazna, da bi sama vse storila za njega, ampak podelila mu je zgolj to, da on sam za sebe vse lahko stori, odkazujoč mu ob jednem pogoje, po katerih mora gospodariti. Dala mu je na njegovo izvoljo, kako si hoče gospodariti in urediti svoje gospodarstvo, ki je s početkom naturalno, kjer vsakdo tisto prideljuje, česar sam potrebuje; za tem postane denarno in naposled kreditno gospodarstvo.

Vsakemu človeku je, temu bolj, onemu manj, prirojena težnja, da si zboljša svoje gospodarske razmere, in vodi ga ta nagon od zibeli do groba. Ovirati je moči ta nagon ali nikedar popolnoma zadušiti ga. V gospodarstvu je to pojav, kakeršen je v življenji nagon samoohrane: krepko načelo, da pridelujemo, vzdržamo in prenavljamo. Zapreke ali ovire so v narodnem gospodarstvu dostikrat podobne bolezni. To bolezen lahko izurjeni narodno-gospodarski zdravniki zdravijo na tri načine: če je zdravost preslaba, moramo jo ojačiti; če je presilna, moramo jo zmerno storiti; in če se na nepravem mestu pojavi, moramo jo zavrniti na prilično mesto.

Tudi država, če hoče obstati, mora gospodariti, in to prizadevanje zovemo državno gospodarstvo.

(Konec prih.)

A. Kupljen.

Iz sodno-zdravniške prakse.

Piše med. dr. Fran Zupanc.

(Dalje.)

Zelo važno za odgovor na to vprašanje¹⁾ je tudi to, ako je moči dokazati, da je kedo krvavel, in ali je to bilo na noter, v telesne dupline, ali na vnanje ali pa v obližnje pleteže (krvna podplutba, zasedla kri), oziroma ako ni takih znamenj.

Rane, nastale še v življenji, krvavijo bolj ali manj, in tako najdemo na mrličevih ranah ali blizu njih tekočo, sesedlo (skrknelo) ali prisušeno kri in sicer nekaj zunaj trupla na pr. na obleki, ali izlito znotraj med ločene sloje pletežev ali v telesne dupline. Ako je bila poškodba storjena na mrliču, nastopa samo takrat zdatnejše krvavenje, kedar so bile slučajno prizadete večje, s tekočo krvjo napolnjene žile, ki se tako izprazniyo, ne da bi dotekala še kri iz bolj oddaljenih žil. Nekaterikrat pa lahko odteče tudi več krvi; pri raztelesbi zadušencev, katerim kri ostane tekoča in še nepomajšana, izteče čestokrat prav dosti krvi iz

¹⁾ Glej lanski letnik „Slov. Pravnika“, št. 12.

otvorjenih krvnih splavov, potem iz zarezane brezimenske privodnice¹⁾, ako otvorimo lobanjsko krov in če razkrijemo prsišče. Prav tako opazujemo šestokrat, ako je kri v mrliču še tekoča, tudi pri posmrtnih poškodbah krvnatih žlezastih ustrojev veliko izstopivše krvi. Posmrtne poškodbe obkrajnih delov, osobito kože, ne krvavijo čisto nič ali pa vsaj prav neznatno, ker kri uže na umirajočem, tem bolj pa še po smrti iz vlasožilic često izginja, nabirajoč se v desnem srcu in v večjih privodnicah. Tudi tukaj pa zavisi mnogo od kraja, kjer se nahaja poškodba. Kajti rane navzgor ležečih delov ne krvave, a lahko nastopi krvavenje na navzdolnjih delih trupla, — izdatnejše pa to itak ni, ker se kri le polagoma prekaplja.

Nikakor zatorej ne smemo sklepati, da je rana nastala uže na živem, če je bila tudi krvavela; da to spoznamo, jemati moramo torej v čisli lego rane, njeno globočino in svojstvo prizadetih del, nadalje svojstvo krvi mrličeve in množino krvi, ki je iz rane izstopila. Kedar imamo pa kje kod tudi opraviti s poškodbo večjih žil ali zelo krvnatih ustrojev, uvažujemo tudi to, da ne more posmrtna poškodba nikedar provzročiti istih splošnih znamenj, katera vidimo na mrličih, ki so v istini izkraveli.

Za dokaz, da je bila poškodba storjena še na živem, važne so sešobno krvne podplutbe, ako so pod dotično poškodbo ali blizu nje. O teh je opomniti naslednje. Najprvo so tudi pri poškodbah, ki so v življenju nastale, bolj izdatne podplutbe sešobno samo pri zmečkanih ali obtolčenih ranah, toda ne razvijejo se tolikanj pri ubodlinah in urezninah. Pri le-téh izlije se kri v rano, oziroma iz nje in lahko se tudi v njo vsesa, a razmere so vendar redko kedaj tako ugodne, da bi mogla izstopivša kri prodirati bolj dalječ v obližnjo spojevino ali med sloje raznih pletežev; zgodi se to uže zaradi tega ne lahko, ker kri z zadostno močjo, ako niso večje žile prerezane, ne pritiska v sosedne pleteže, vrhu tega pa bode kri tekla iz prerezanih žil v smeri najmanjšega odpora, torej v sámo rano. Zaradi tega se prigodi, da dostokrat ne kažejo ubodline, ki so bile v življenju storjene, nikakih znamenj, iz katerih bi bilo moči sklepati, da so nastale uže za življenja.

¹⁾ *Vena anonyma*

Pri obtolčenih ranah je čisto drugače. Tukaj ne provzroči sila samo pravcate rane, ampak raztrga obližnje pleteže in mnogobrojne male in najmanjše žilice, katere potem vse krvavijo, vrhu tega pripomore tudi pritisek, pod katerim se izliva kri iz odvodnih žil, da se razširja podplutba vedno bolj in bolj. Na mrličih ne nastanejo navadno take podblutbe uže zaradi tega ne, ker ni gradiva (krvi) v to, vrhu tega pogrešaj tukaj pritiska, ki bi provzročil vcedek¹⁾ v obližnje pleteže. Umevno je, da lahko nastanejo tudi na mrličih taki pogoji, pri katerih se lahko kri vceda v obližnjo spojevino. Ako mrliča tako položiš, da leži z glavo navzdol, nastanejo prav izdatne krvne posede, a raztrgajo se tudi, ako ta poskus prodolžiš, male žilice, — torej podplutbe v poglavni koži in v očesovezni opni.²⁾ Poskušnje so dalje tudi dokazale, da to tem laže takrat nastane, ako poprej še truplo poškoduješ in potem tako položiš, da pride navzdol poškodovani del.

Nikakor torej ne kaže iz podplutbe same naravnost sklepati, da je bila poškodba še za življenje storjena, nego uvaževati nam je, niso li bili na mrličih taki pogoji, po katerih postanejo posmrtna podplutbe.

Da zatečejo robovi rane, treba vsekakor nekoliko časa; otekline ne opazimo torej nikedar na ranah, ki so nastale, četudi takoj po smrti. Sploh pa lahko robovi rane oteko tudi pri posmrtnih poškodbah in sicer takrat, kedar so le-te tam, koder je vsled posede navidezno bolj zabreklo (sočnato). Nasprotno mine lahko na mrliču v istini uže bivša otekline, ako namreč izpuhti tekočina ali se pa posede v navzdolnje dele; vsaj izginejo čestokrat na mrličih vodenične³⁾ in vnetične otekline, ki so poprej uže dolgo bile.

Iz vsega izhaja da je čestokrat zelo težavno razlikovati vitalne in posmrtna poškodbe, da tukaj ne gre površno postopati, a da treba prav vestno v poštev jemati vse navedene okolnosti.

¹⁾ *Infiltration.* ²⁾ *Bindehaut des Auges, — Conjunctiva.* ³⁾ *Wässerige Geschwulst, Oedema.*

(Dalje prihodnjič.)

O preložitvi naroka po § 13. pravnne novele.

(Iz predavanja na shodu društva „Pravnika“ dne 21. decembra 1889.)

Ta predmet sicer ni pravniški seosebno važen; da sem ga izvolil, dalo mi je povod to, ker sem še pred kratkim pri pravnih obravnavi imel priliko opazovati, kako različno se tolmači § 13. pravnne novele gledé točk, o katerih me je namen izpregovoriti, in ker se nam je s tem predmetom pečati jako pogosto, skoraj v vsaki pravdi.

§ 13. pravnne novele slove v prvih dveh odstavkih: »Kedar stranka pri naroku zahteva, da bi se nárok preložil, a nasprotna stranka se temu zahtevku upre ter predlaga nadaljevanje razprave, tedaj je o zahtevani preložitvi precej razsoditi. — Ako sodnik, kateri vodi razpravo pri naroku, nima oblasti, razsoditi sam te stvari, to naj se brez odloga obrne na sodišče, da to sklene, ter naj reče strankam, čakati, dokler jim ne objavi sklepa, da se ognejo pravnim nasledkom izostanka.«

Pri poslednji določbi prepirni sta te dve točki: 1.) Kateri je tist sodnik, ki sme sklepati o tem, se li nárok preloži ali ne? 2.) Velja li ta določba zakonova samo za pravnne naroke, ali velja tudi za druge naroke sploh?

Gledé prvega vprašanja trdijo nekateri pravniki, da je vsak sodnik, ki vodi nárok, kompetenten sklepati o predlogih zaradi preložitve; drugi zopet trdijo, da more dotični sklep storiti le okrajni sodnik sam, torej nè tudi njegov pomožni sodnik, a pri kolegijalnih sodiščih senat.

Jedino prava je le zadnja trditev; določba odstavka 2., ki pravi: Ako sodnik, kateri vodi itd. . . . bila bi namreč popolnoma nepotrebna, ako bi imel vsak sodnik, ki vodi narok, torej tudi pomožni sodnik pravico do sklepanja; saj se vendar govori o sodnikih, ki nimajo oblasti razsoditi sami stvari; tudi se pravi, naj se tak sodnik obrne do sodišča in naj reče strankam čakati. Iz tega se vidi, da mora dotični sodnik provzročiti sklep sodišča; sodišče kot tako pa reprezentuje le njegov načelnik; ker pa načelnika sodišču ni zmirom pri rokah, mora ga obravnavni komisar poiskati, in zato določa zakon, naj se ukaže strankam, da čakajo; čemu bi jim bilo treba to naročati, ako ostane obravnavni komisar vedno navzočen in se narok nič ne pretrga?

Uže iz samih zakonovih besedij je torej jasno, da je le drugo trditev moči smatrati kot pravo, in ni mi treba še poudarjati, da kakor pomožni sodnik nima pravice izdajati v svojem imenu pisemenih rešil, nego jih mora načelnik sodišča aprobovati in zgotovila podpisati, istotako tudi pomožni sodnik ne sme v svojem imenu delati sklepov, nego mu je obrniti se do načelnika sodišču.

Iz vsega tega izhaja, da sme pri okrajnih sodiščih jedino le okrajni sodnik oziroma voditelj sodišča sklepati o predlogih zaradi preložitve naroka, pri zbornih sodiščih pa, pri katerih sodne oblasti nič več, kakor v poprejšnjih časih, ne zvršuje celo sodišče, nego jo zvršujejo senati, mora sodnik, ki opravlja narok, provzročiti, da se skliče senat treh sodnikov, med katere se pa lahko ušteje tudi on sam, da se stori dotični sklep.

Da je ta nazor pravi, sklicujem se tudi na razlagalce naših pravnih postopanj, n. pr. na Cansteina stran 70, Füger-Wessely stran 42, Ullman stran 160, najnov. izdav, ki naravnost pravijo, da sme storiti sklep le okrajni sodnik sam, oziroma pri zbornih sodiščih senat.

Gledé drugega vprašanja so tudi pravniki različnih mislij. Nekateri trdijo, da velja določba samo za naroke prve vrste; ti pravijo: zakon z dné 16. majnika 1874. l. št. 69 drž. zak. ima poglobitno nalogo, odpraviti nekatere hude nedostatke pravnega postopanja; zakon tudi samo o tem postopanju uvaja nove določbe in zato mu tudi pravimo: pravdna novela. To je res, in tudi najvišje sodišče je v nekaterih razsodbah tega mnenja, n. pr. v razsodbi št. 6400 Gl. U. zb., in v razsodbi z dné 8. junija 1881, priobčeni v št. 102 G. Z. iz leta 1882. Vender se mi tudi ta trditev ne zdi prava; ako namreč pomožni sodnik ni kompetenten dajati sklepov v imenu sodišča, potem nima te pravice tudi pri drugih narokih ne; če nastane n. pr. pri prisežnem naroku spor med strankama o tem, je li narok preložiti, ali ne, mora istotako pomožni sodnik provzročiti sklep sodišča o tem, obrniti se mora do načelnika sodišču. V novejših razsodbah je tudi uže najvišje sodišče izpremenilo svoj prejšnji nazor, tako na primer v razsodbi z dné 24. oktobra 1883 št. 12363 (glej Spruchpraxis iz leta 1885. št. 4.), v kateri se izraža: § 13. pravnne novele ustanavlja splošno pravilo, katero je uporabljati tudi pri narokih, vršečih se po izdani razsodbi.

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) **Da dejanje moti posest, biti mora protivno pravu in svojeoblastno (§ 344 obč. drž. zak.).**

Tožitelj Josip A. je s tožbo proti Ivanu J. zahteval, naj se razsodi, da mora toženec pripoznati zadnjo faktično posest tožiteljevo glede travnika št. 669 kat. obč. Police in glede ograje na njem, ter da je toženec to posest motil, ko je dne 17. aprila 1889 razdril omenjeno ograjo, da je torej nikakor več pod globo ne sme motiti, nego mora obnoviti poprejšnji stan. — Toženec je pri obravnavi na mestu samem odgovarjal, da on navedenega dne ni razdril ograje, in ugovarjal, da jo je preje spomladi pač večkrat razdreti dal, to pa zato, da je lahko rabil peš-pot po tožiteljevem travniku; razdril jo je tudi prošlo jesen, in tožitelj ga je koj na to tožil, a je potem od te svoje tožbe odpadel.

Okrajno sodišče v Z. je izdalo konečni odlok z dne 15. junija 1889 št. 3081: Toženec je dolžan pripoznati zadnjo faktično posest tožiteljevo glede travnika št. 669 kat. obč. Police in glede ograje na njem v 14 dneh pod eksekucijo, — daljšnja zahteva tožiteljeva, omejena pri obravnavi tako: motil je toženec tožiteljevo navedeno posest, ko je dne 17. aprila 1889 ograjo razdril, ne sme torej pod globo nikakor več motiti je, nego mora obnoviti poprejšnji stan v 14 dneh pod eksekucijo, se odbija, in vsaka stranka mora svoje stroške trpeti iz svojega. Razlogi: Stranki sami pravita, da tožitelj ima zadnjo dejansko posest parcele št. 669 kat. obč. Police, torej tudi posest ograje na tej parceli. Tožitelj navaja, da je dne 17. aprila 1889 ta ograja razmetana bila, in zahteva priznanja, da je on zadnji dejanski posestnik uže omenjene parcele ter ograje na njej, in trdeč, da je toženec razmetal to ograjo, zahteva tudi, naj prizna, da je motena rečena njegova posest, in naj obnovi poprejšnji stan posesti. V takšnih pravadah je pretresati zgol zadnjo faktično posest in njeno motenje. Prvi del tožbene zahteve, nanašajoč se na faktično posest, dokazan je po ogledu in priznanji toženčevem, bilo mu je torej ugoditi. Toženec pa zanika, da bi dne 17. aprila 1889 podrl ograjo. Tožitelj ni za toženčevo podiranje niti v ta dan niti sploh v kritičnem tridesetdnevem roku na-

vedel prič razen svojega hlapca Franca L. in hlapca toženčevega Mihe B. Le-ta ni potrdil, da bi bil toženec podiral, a priznal je, da je on sam večkrat podrl to ograjo; povedal je tudi, da mu je tožitelj nekoč nazadnje — kedaj, ni mogel določiti — branil podirati ograjo. Priča Franc L. je pač potrdil, da sta dne 17. aprila 1889 toženec in hlapec njegov ograjo podrla; a ta priča je hlapec tožiteljev in, sumen po § 142 obč. sod. r., ne more dokazovati. Bilo je torej odbiti drugi del tožbene zahteve. Izrek, da mora vsaka stranka svoje stroške sama trpeti, utemeljen je v § 25. zakona z dne 16. majnika 1874, št. 69 drž. zak., ker je vsaka stranka nekaj propadla in ker je smatrati, da sta uspeha obeh strank jednaka.

Proti temu odloku sta se pritožila oba, tožitelj in toženec. Rekurz tožiteljev je naglašal, da je navedeno moteče dejanje toženčevo dokazano, da pa toženec tudi sam pripoveduje, kako je poprej podiral ograjo, ne da bi glede na poprejšnji čas očital zamudo tožbe, ta je torej opravičena tudi zaradi poprejšnjih motitev. — Toženec pa v svojem rekurzu poudarja, da je tožbeno zahtevo povse odbiti in prisoditi zagovorne stroške, kakor hitro je dokazano, da toženec ni storil motečega dejanja.

Višje deželno sodišče v G. je ugodilo rekurzu tožiteljevemu ter z odločbo z dne 25. julija 1889 št. 6961 razsodilo v smislu tožbene prošnje. Razlogi: Toženec priznava zadnjo faktično posest tožiteljevo na parceli 669 kat. obč. Police, on se je tudi udal, da je ograjo, katero je tožitelj na tej parceli postavil, v točki c lokalnega ogleda spomladi 1889. l. osemkrat razdril bodi sam bodi po svojih ljudeh. Priča Franc L. potrjuje, da je to podiranje bilo tudi dne 17. aprila 1889. Toženec pa nikjer ne trdi, da bi le-tá tožba ne bila vložena pravočasno. Tudi se toženec ne more uspešno sklicevati na svojo pravno posest, ker je tožitelj veljavno trdil, da se je toženec skrivši in siloma prikradel v to posest, a za takšno posest toženec po § 345 in 346 obč. drž. zak. ne more zahtevati nikake zaščite.

V svojem revizijskem rekurzu je toženec naglašal, da je razdirajoč ograjo branil le svojo pravno posest, hoditi po tožiteljevem travniku, in da je to posest tožitelj sam pripoznal, ko je v jeseni poprej odpadel od svoje tožbe s podobno prošnjo.

Najvišje sodišče je revizijskemu rekurzu toženčevemu ugodilo, odločbi spodnjih sodišč predrugáčilo ter razsodilo, da se

tožiteljeva zahteva odbija, ampak da tožitelj mora tožencu povrniti pravnne stroške prve inštanice in tudi stroške apelacijske ter revizijske, svoje stroške prve in druge inštanice pa trpeti iz svojega Razlogi: V pravnah zaradi motene posesti ni pretresati zgolj zadnje faktične posesti, nego tudi to, je li bila motena ta posest. O moteni posesti in sicer takšni, da je odboj motitve opravičen, moči je govoriti samo tedaj, kedar se motitev znači kot pravuprotivje in svojeoblastje. Tožitelj pa v tej svoji tožbi navaja, da toženec rabi peš-pot po njegovem travniku, navaja tudi sedaj, da je ta raba moteči poseg v njegovo posest. Podobno je navajal tudi v svoji tožbi sub praes. 19. septembra 1888 št. 4537, a umaknil je dotično zahtevo. Zatorej ni moči dvomiti, da toženec zares faktično poseduje pravico pota na tožiteljevem travniku. Tožitelj pa nadalje priznava, da ograja, katero je postavil, zapira to pot, in tudi, da se je ograja uže 1888. leta odprla na oznamenjenem mestu v to, da se je otvoril prelaz. Pravi sicer, da ni bil zvedel, kdo je to storil, a to trditev oprometa vsebina tožbe, katero je on bil lani vložil, rekši, da je toženec uže septembra meseca l. l. odprl ograjo na istem mestu ter da hodi preko njegovega travnika. Tožitelj je pa odpadel od te tožbe. Če je torej toženec spomladi 1889 zopet odprl ograjo če takisto po glasu lokalnega ogleda ni prestopil svoje meje, samo da si je otvoril prelaz, onda tega nikakor ni smatrati za motitev posesti, ampak po smislu § 344 obč. drž. zak. zaščitnim sredstvom za pravno posest toženčevo, kateri je pretila nevarnost. Ker torej tukaj ni pravega povoda za tožbo, zato tudi ni nikakega razloga, s pravom siliti toženca, da mora pripoznati tožiteljevo posest, ki se sicer drugače ne ometa, in ravnati je bilo po smislu dvor. dekr. z dne 15. februvarija 1833, št. 2593 zb. pr. zak. in po zakonu z dne 16. majnika 1874, št. 69 drž. zak.

b) Za eksekutivno postopanje po § 298 obč. sod. r. in dv. dekr. z dne 7. majnika 1839, št. 358 zb. pr. zak. treba, da je iz listine razviden pravni temelj tožbeni tirjatvi.

Na tožbo Franca K. proti Valentinu T. zaradi 4447 gld. 23 kr. je deželno sodišče v Lj. z odlokom z dne 6. decembra 1887, št. 9292 določilo narok za ustno obravnavo po smislu § 298 obč.

sod. r. in dvor. dekr. z dne 7. majnika 1839, št. 358 zb. pr. zak. Tožitelj je svojo eksekutivno tožbo utemeljeval rekši, da je zalagal za toženca pri skupnem stavbinskem podjetji denar, račun da je dne 31. decembra 1883 pokazal tirjatev 4691 gld. 18 kr. njemu v dobro, a to se je zavezal toženec plačati v letu dnij, kar dokazuje njegovo pismo z dne 26. januarija 1884 pod A; imela sta dne 29. decembra 1884 na novo račun v isti reči in odtod pristojna tožitelju tirjatev ostalih 4447 gld. 23 kr., kar je tožitelj pripoznal v svojem pismu z dne 29. decembra 1884 pod B.

Višje deželno sodišče v G. je na toženčev rekurz odlok deželnega sodišča predrugáčilo in uvedlo zakonito pismeno postopanje, češ zategadelj, ker ni moči smatrati, da toženčevo pismo z dne 29. decembra 1884, obsegajoče zgol izrecilo, da dolguje tožitelju ostalih 4447 gld. 23 kr., zadoščuje za uvedbo eksekutivne pravde, kateri treba listine, dajoče popoln dokaz za plačilno zavezo dolžnikovo in za doteklost dolga.

V revizijskem rekurzu pravi tožitelj, da zakon nikjer ne zahteva dokaza za doteklost dolga; sicer pa se je toženec s pismom pod A zavezal, da bode 4691 gld. 18 kr. plačal v letu 1884, a v pismu pod B se sklicuje na svoje pismo pod A, priložena je torej tožbi listina, ki za doteklost dolga dela popoln dokaz.

Najvišje sodišče pa je z odločbo z dne 13. marcija 1888, št. 3065 zavrglo rekurz in potrdilo odločbo višjega dež. sodišča z dne 11. januarija 1888, št. 43 zategadelj, ker pismo z dne 26. januarija 1884 v tožbi pod A nima v sebi pravnega temelja tožbeni tirjatvi in ga torej ni moči smatrati, da je listina, ki zaslužuje polno vero in ki se lahko na njeni podlogi uvede eksekutivno postopanje.

e) Ako je odpoved zavrni uradoma, dopusten je rekurz proti odloku, sprejemajočemu odpoved. (K §-u 15. lit. e) ces. nar. z dne 16. novembra 1858, drž. zak. št. 213.)

Simon H. pridržal si je bil, izročivši svoje posestvo sinu Janezu, odnosno sinahi Heleni H., dosmrtno stanovanje v hiši št. 6 v Z. Ker se s prejemnico ni mogel sporazumeti, vzal si je na stanovanje za postrežnico sorodnico Uršulo H.

Helena H. je s prošnjo de prot. i. junija 1889 odpovedala Urši H. stanovanje, češ da stanuje v njeni hiši brez pravnega naslova, ter zahtevala, naj se Urši H. naroči, da mora stanovanje v 8 dneh ostaviti ali pa v istem roku vložiti proti odpovedi ugovore po smislu § 6. ces. naredbe z dne 16. novembra 1858, drž. zak. št. 213.

Tej prošnji je okrajno sodišče v R. ugodilo z odlokom z dne i. junija 1889 št. 3575, a na to je Uršula H. pravočasno vložila ugovore, trdeč da cesarska naredba z dne 16. novembra 1858, drž. zak. št. 213 na slučaj ni uporabna, ker odpovedovalka sama ne trdi, da bi bila sklenila ž njo gledé prepirnega stanovanja najemno pogodbo, napominana cesarska naredba pa velja le za prepire, izvirajoče iz zakupne ali najemne pogodbe.

Te ugovore je okrajno sodišče v R. z razsodbo z dne 3. septembra 1889, št. 5763 zavrnilo ter obsodilo Uršo H. v povračilo stroškov. Razlogi: Na ugovor, da ces. naredba z dne 16. novembra 1858, drž. zak. št. 213 ni pristojna za le-tá pravni slučaj, se ni bilo ozirati. Ta prepirna reč spada na prvi pogled pod najemne reči, kajti prepirno je, ima li Urša H. praven naslov, da stanuje v hiši Helene H., ali ne. — Le-tá zanika to; ni li to najemni prepir? Sicer pa je bilo Urši H. uže po § 26. sum. pat. zagovarjati se proti odpovedi tudi »in merito« ter navesti svoj pravni naslov za prepirno stanovanje, a tega ni storila, nego je le prerekala, da stanuje ondu temeljem najemne pogodbe. Pretirano je na vsak način misliti, da je napominano posebno skrajšano postopanje merodavno le takrat, če je bila o zakupu ali najemu sklenena pogodba. To mnenje ni opravičeno, niti v besedah § 1. navedene cesarske naredbe same, niti v stvari danes prepirni, kajti ako bi bilo to mnenje pravo, bil bi tist, ki se vrine brez naslova v stanovanje, na boljšem, nego li tist, ki ima za-se pogodbo t. j. reden pravni naslov. »In merito« se pa Urša H. proti odpovedi, kakor rečeno, niti zagovarjala ni, bilo je torej njene ugovore zavriniti, in ker je v pravdi popolnoma propala, zadene jo po § 24. zak. z dne 16. majnika 1874, drž. zak. št. 69 tudi povračilo stroškov.

Apelaciji Urše H. je višje deželno sodišče v G. z odločbo de int. 5. oktobra 1889, št. 6707 ugodilo ter postopanje razveljavilo kot ničevno, ob jednem pa razsodilo, da naj vsaka stranka trpi svoje stroške. — Razlogi: Gledé na to, da je cesarska naredba z dne 16. novembra 1858, drž. zak. št. 213 uporabna

le za prepire, izvirajoče iz najemnih in zakupnih pogodb, t. j. za odpovedi ter povrnitev nepremičnin, vzetih v najem ali zakup, da torej brez dotične pogodbe ne more biti govora o uporabnosti tega postopanja, gledé na to, da Helena H. uže v zapisniku z dne 1. junija 1889 in pozneje v pravdi trdi le, da Urša H. za stanovanje v njeni hiši nima nikakega pravnega naslova, torej tudi zakupne ali najemne pogodbe ne, gledé na to, da uže zaradi teh izpovedeb ni bilo moči postopati po navedeni cesarski naredbi, bilo je apelovano razsodbo razveljaviti, ves postopek proglašiti ničevim ter zaukazati c. kr. okrajnemu sodišču, da vrne Heleni H. prošnjo za odpoved de prot. 1. junija 1889, št. 3575 kot nedopustno. Stroške je bilo med strankama pobotati, ker je tudi Urša H. zakrivila postopanje zakonu protivno s tem, ker ni vložila proti odpovednemu odloku z dne 1. junija 1889, št. 3585 ničnostnega rekurza.

Proti tej razsodbi gledé stroškov je Urša H. vložila revizijo, sklicujoč se na § 15. lit. e) večkrat imenovane cesarske naredbe, ki določuje izrecno, da je nedopusten rekurz proti odpovedi po smislu § 6. in naročilu po smislu § 11, ibid.

Najvišje sodišče je to revizijsko pritožbo z odločbo de int. 17. decembra 1889, št. 8668 zavrglo, gledé na to, da Urši H. za uspešno branitev proti odpovedi z dne 1. junija 1884, št. 3575 ni bilo treba vložiti ugovorov, nego bi bila lahko z rekurzom zahtevala, naj se Heleni H. zaprošena odpoved uradoma zavrne; § 15. lit. e) cesarske naredbe z dne 16. novembra 1858 prepoveduje sicer rekurz proti naročilu po smislu § 6. ali pa 11. ibid., a ta določba le tu ni merodavna, kajti § 6. ibid. zaukazuje, da je odpoved le potem vročiti nasprotniku z naročilom, da sme v 8 dneh priglasiti ugovore, ako ni uradoma zavrniti odpovedi. Odpoved Helene H. bilo je, ker ni napovedala pravnega temelja odpovedi, t. j. ker se ni sklicevala na zakupno ali najemno pogodbo, zavrniti uradoma; proti odloku prvega sodnika, s katerim se je sprejela odpoved, bil je torej pač dopusten rekurz. Stroški, ki si jih je Urša H. napravila, ker je proti odpovedi vložila ugovore, niso zategadelj bili potrebni za uspešno branitev njenih pravic ter jih jej ni bilo moči prisoditi na podlogi §§ 24. in 26. zakona z dne 16. majnika 1874, drž. zak. št. 69.

e) Deloma nepoplačane stroške pripravljene tožbe je moči iztožiti z isto pripravljeno tožbo.

Franc K. se je v zadolžnici z dne 20. marcija 1876 zavezal, da bode posojilo 200 gld. in 10 % obresti po prejšnji šestmesečni odpovedi vrnil upnici Urši T. Zastopnik Urše T. je dne 17. majnika 1888 pisal dolžniku pismo, da mu odpoveduje glavnico na šest mesecev, in dodal je še besede: »tedaj mi bodeste morali glavnico z obrestmi vred teden pred božičem 1888 plačati.« — Ker ni bilo plačila, sestavi zastopnik Urše T. dne 4. decembra 1888 tožbo na plačilo glavnice 200 gld. in 10 % obrestij od dne 20. marcija 1888 dalje. Ko je bila tožba uže na čisto spisana, kolekovana, kolacijonovana in od odvetnika signovana, pride dolžnik dne 5. decembra 1888 v pisarno zastopnikovo in tam izjavi, da je pripravljen plačati le glavnico v znesku 200 gld. in 10 % obresti za 2 1/2 meseca, a ne uže od 20. marcija 1888 dalje. Koncipijent zastopnikov A opozori dolžnika, da je obrestij plačati od dne 20. marcija 1888, potem tudi, da je tožba uže popolnoma pripravljena in da mora torej Franc K. plačati tudi tožbene stroške, katere mu zaračuna z zneskom 8 gld. Dolžnik pa odgovori, da obrestij ne plača več, nego za 2 1/2 meseca, stroškov pa da likviduje le 4 gld. Na to dogovorita koncipijent A. in Franc K. nastopno: Dolžnik plača takoj glavnico, obresti za 2 1/2 meseca in stroškov 4 gld., skupaj znesek 208 gld. 18 kr. in koncipijent A sprejme ta znesek na račun tirjatve Urše T. Da se pa rešita vprašanji, je li dolžnik dolžan obresti od 20. marcija 1888 naprej in pa več kot 4 gld. stroškov plačati, vloži se uže pripravljena tožba pto 200 gld. s prip. in njena zahteva se pri prvem naroku primerno skrči. Dolžnik plača na to 208 gld. 18 kr., prejem tega mu koncipijent A. potrdi, a po pomoti v potrdilo s številkami in besedami zapiše svoto 218 gld. 18 kr. — Drugi dan, dne 6. decembra 1888 vloži se tožba.

Pri prvem naroku o tožbi posredoval je za tožiteljico drug koncipijent njenega zastopnika, B. Le-temu nasproti skliceval se je toženec Franc K. na potrdilo koncipijenta A, češ, da po njem je uže plačal svoto 218 gld. 18 kr. Ker koncipijent B ni bil popolnoma informovan, dá se preslepiti in vzame za dokazano, da je toženec uže plačal svoto 218 gld. 18 kr. Ker pa so obresti za čas

od 20. marcija 1888 do plačila dne 5. decembra 1888 znašale 14 gld. 18 kr., mislil je navedeni substitut, da je toženec plačal bil kapital 200 gld., vtoženih obrestij 14 gld. 18 kr. in priznanih stroškov 4 gld., skupaj torej 218 gld. 18 kr. Zaradi tega je v zapisniku priznal, da je toženec pred tožbo plačal le-té zneske, in skrčil je tožbeno zahtevo tako, da naj se toženec le obsodi, da mora tožiteljici plačati sodne stroške, razen na račun plačanih 4 gld. — O tej zahtevi se je potem obravnavalo. Toženec je ugovarjal: 1. da je po priznanji tožiteljice plačal, še predno se je vložila tožba, vso glavnico in obresti, kolikor jih tožba zahteva, da je torej svojo zavezo iz zadolžnice z dne 20. marcija 1876 uže poprej izpolnil; 2. da je plačal še preveč, ker prizna obrestij le za $2\frac{1}{2}$ meseca, tako da je na ta račun 10 gld. plačane svote preostajalo za stroške; 3. da pa vtožena tirjatev tudi dné prezentacije tožbe, 6. decembra 1888, še zapadla ni bila, ker ga je tožiteljica v pismeni odpovedi izrecno pozvala, da naj plača teden pred božičem, torej 18. decembra 1888.

Še za te pravde je kazensko sodišče toženca Franca K. zaradi tega, ker je koncipijenta B s potrdilom koncipijenta A, o katerem je dobro znal, da je v njem le iz pomote potrjena svota 218 gld. 10 kr., preslepil, spoznalo krivim prestopka goljufije in obsodilo ga, da mora zasebnemu udeležencu, zastopniku Urše T., plačati škodo 10 gld.

Na to kazensko pravdo sklicevala se je tožiteljica v repliki, kjer je tudi razjasnila, da je v resnici prejela od toženca le 208 gld. 18 kr. Za m. del. okrajno sodišče v Lj. je z rzsodbo z dné 30. junija 1889, št. 14632 tožbo odbilo iz nastopnih razlogov: »Iz določil § 298. obč. sod. r. in § 24. zakona z dné 16. majnika 1874, št. 69 drž. zak. je razvidno, da pravdni stroški zadenejo tisto stranko, ki je propala v pravdnem predmetu. Pravdni predmet tu je ostanek glavnice 200 gld. Tožiteljica je pa sama priznala, da jej je toženec uže 5. decembra 1888, torej predno se je tožba vložila, plačal glavnico in tudi del obrestij ali, kakor toženec trdi, vse obresti. Tožba, ki se je vložila 6. decembra 1888 in katera zahteva glavnico 200 gld. in obresti, torej po priznanji tožiteljice same ni imela več pravne podloge, kajti v njej se navajajo dejanja in iz njih se izvaja zahteva, katera ni bila več eksistentna. Ako tožiteljica ni bila s tem zadovoljna, kar jej je toženec dné 5. decembra 1888 kot plačilo glavnice, obrestij ter stroškov odštel, ni bila primorana denarja spre-

jeti (§ 1415. obč. drž. zak.) in ko ga je pa sprejela, gotovo ni opravičena s tožbo tega zahtevati, kar je bilo, kakor to sama prizna, uže plačano. Tožiteljica je prejela od toženca 208 gld. 18 kr. To prizna sama. Prejela je pa tudi vsled kazenske rzsodbe z dné 7. svečana 1889, št. 136 še znesek 10 gld., skupaj torej 218 gld. 18 kr. V tem znesku je uže tudi zaslužek za tožbo 4 gld. Bil bi jedino le znesek 4 gld. ostalega zaslužka, ki bi ne bil poravnán, in ta bi mogel biti pravdni predmet. Treba bi bilo, da sodnik določi ta zaslužek, ki bi lahko s 4 gld. tudi pokrit bil. Vsekakor bi pa bilo ta znesek posebej svojestalno iztožiti. Tožba, ki je v glavnem in pripoznano skoraj da vsem pravdnem predmetu neistinita, nikakor ne more biti podloga pripoznanju pravdnih stroškov. Zatorej bilo je zahtevo, restringovano na stroške, tudi odbiti.

Zoper to rzsodbo vložila je tožiteljica apelacijo, kateri je višje deželno sodišče v G. z rzsodbo z dné 27. novembra 1889, št. 7803 ugodilo, spoznavši, da mora toženec tožiteljici sodne stroške razen na račun plačanih 4 gld. plačati. To iz nastopnih razlogov:

Tožiteljica skrčila je svojo tožbeno zahtevo na povračilo pravdnih stroškov odštevši plačane 4 gld., tudi sodbi je omejiti se na izrek o stroških. Toženec izpodbija to tožiteljčino zahtevo iz dveh razlogov: a) ker tirjatev v dan vložene tožbe še ni zapadla bila, in b) ker je pred vložbo tožbe glavnico z vsemi pripadki vred popolnoma plačal. — Nobeden teh ugovorov ne veljá. Kar se tiče ugovora *ad a.* toženec ni zanikaval, da mu je tožiteljčin zastopnik dné 17. majnika 1888 glavnico pismeno odpovedal in da mu je ta odpoved najpozneje dné 20. majnika 1888 prišla v roke. V tej odpovedi, katere izvornik leži v kazenskem aktu D ad III, izjavlja tožiteljica, da tožencu na podlogi zadolžnice z dné 20. marcija 1876 odpoveduje glavnico 200 gld. v plačilo v šestih mesecih. Če je torej koncem odpovedi stavek: »Tedad mi bodete morali glavnico z obrestmi teden pred božičem 1888 vrniti« — to ni moglo vsebine odpovedine, in le ta je odločilna, predrugáčiti in toženca njegove zaveze, glavnico in obresti v šestih mesecih vrniti, odvezati. Ni imel nikakega vzroka misliti, da mu hoče tožiteljica s tem podaljšati plačilni rok za jeden mesec, sosebno ker je od njega uže dné 27. marcija 1888, kakor sam navaja, plačilo v 8 dneh zahtevala; nego bilo je jasno, da je ta odstavek imel za podlogo napačno zra-

čunanje gledé preteka odpovednega rokù. Glavnica bila je torej dné 20. novembra 1888, dolgo torej pred vložbo tožbe, zapadla. — Kar se tiča ugovora *ad b* je po priznanji toženčevem dokazano, da je znesek 208 gld. 18 kr. plačal; od tega je šlo na kapital 200 gld., na 10% obresti od 18. septembra 1888 do plačilnega dne 4 gld. 18 kr. in na stroške 4 gld. S tem pa, če se tudi ne ozira na tožiteljičino trditev, da so obresti od 20. marcija 1888 na dolgu, niso niti uže narasli stroški bili popolnoma plačani. Toženec namreč ni zanikal, da je bila takrat, ko je napominano plačilo zvršil, tožba uže sestavljena, na čisto spisana, kolekovana, kolacijonovana in od tožiteljičinega zastopnika signovana. Ker je bil dolg dné 20. nov. 1888 v plačilo zapadel in do 4. decembra 1888 ni bilo plačila, bila je tožiteljica dné 5. decembra 1888 gotovo opravičena, vložiti tožbo na plačilo, temveč pripraviti jo. Dotične stroške mora mudljivi dolжник uže po določitih XXX. poglavja obč. drž. zak. o odškodovanji upniku povrniti. K tem stroškom, ki so v tožbi zaznamovani, spadajo: Pot tožiteljice k odvetniku, a le v znesku 1 gld.; informacija odvetniku, a le v znesku 1 gld.; sestava tožbe, a le z 2 gld. 2 kr.; prepis 70 kr.; prepis prilog 60 kr.; pooblastilo in kolek 1 gld.; kolek in papir 20 kr.; skupaj 6 gld. 50 kr. Na to plačal je toženec le 4 gld. in dolgoval je še 2 gld. 50 kr. Najmanje zaradi tega zneska bila je tožiteljica opravičena vložiti tožbo in če je uže sestavljeno in za ekspedicijo pripravljeno tožbo vložila, namesto da bi bila sestavila novo tožbo, storila je to s privolitvijo toženčevo, kajti ta ni prerekal, da mu je tožiteljičin zastopnik, predno je delno plačilo storil, povedal, da je tožba uže sestavljena in pripravljena in da bode obravnava o njej, če bi tožiteljica s plačanim zneskom ne bila zadovoljna. Predružačiti tožbe tako, da bi se bila glasila zahteva le na plačilo ostanka, tožiteljica ni bila nikakor zavezana. Imela bi bila le storjeno delno plačilo navajati, to je pa itak povse storila pri prvem naroku. Jasno je torej, da je bila tudi po storjenem delnem plačilu opravičena, vložiti tožbo. Ker je pa toženec tudi pri obravnavi in potem, ko je tožiteljica svojo zahtevo na povračilo stroškov razen uže plačanih 4 gld. skrčila bila, odmetal priznanje katerih daljnjih stroškov koli, bili so tudi daljnji stroški tožiteljičini potrebni v obrano njene pravice.

Kazensko pravo.

Zanimivejše razsodbe v obrano kaz. zakona (§ 33. in 292. kaz. pr. r.).

IX. *)

K pojmu § 5. zakona z dne 15. novembra 1867 št. 135 drž. zak. o shodnem pravu.

Z razsodbo z dne 31. oktobra 1889, št. 6949 razsodil je kassacijski dvor na ničnostno pritožbo v obrano zakona, da se je z razsodbo okrožnega kot vzklicnega sodišča v I. z dne 27. decembra 1888, št. 9712, potem z ukrepom okrajnega sodišča v M. z dne 18. februarja 1889, št. 172 prelomil zakon sešbno v §§ 3. in 5. zakona z dne 15. novembra 1867, št. 135 drž. zak. o shodnem pravu.

Razlogi:

Okrajno sodišče v T. smatralo je za dokazano, da so občinski predstojnik v M., potem tamošnji poveljnik gasilnega društva, dalje občinski predstojnik in poveljnik gasilnega društva bližnje vasi S., spadajoče k župniji v M., dne 20. oktobra 1888 na predvečer stoletnega spominskega dneva, katerega se je sezidala župnijska cerkev v M., in ko je drugi dan imel biti umeščen novi župnik B., napravili bakljado k cerkvi in župnijskemu dvoru, ne da bi bili dobili prepoved v to dovolitve od oblastva.

Na podlogi teh dejanskih okolnostij, za katere so se udali obtoženci, spoznalo jih je okrajno sodišče v T. s sodbo z dne 22. novembra 1888, št. 6296 krivimi prestopka po smislu § 3. zak. z dne 15. nov. 1867 št. 135 drž. zak. ter po § 19 istega zakona obsodilo v primerne denarne kazni.

Okrožno sodišče v I. pa je potem obtožence na njihov vzklic z razsodbo z dne 27. dec. 1888, št. 9712 obtožbe oprostilo, ker je menilo, da gre le-tu brezdvomno le za običajni ljudski obhod, ki ga ima § 5 omenjenega zakona v mislih, a da tega prvi sodnik brez vzroka ni hotel priznati. »Da je obhodu moči priznavati značaj ljudskega običaja, ni potrebno, da se je določeni obhod v tistem slučaju uže večkrat in na istem kraju ponavljal; za doščuje uže,

*) Glej „Slov. Prav.“ letnik 1889 št. 8.

»če se taki obhodi med ljudstvom vršé ob enakih
»prilikah. Ker so take slovesnosti ob enakih prilikah povsod
»v deželi navadne, smatrati je torej zgoraj omenjeni obhod običajnim
»med ljudstvom, naj je bil ta obhod v občini M. jedin, ali ne«.

Pozneje je okrajno sodišče v M. na ovado orožnikov, da je gasilno društvo v F. dne 13. febr. 1889 svojemu načelniku F. za njegovo ženitev napravilo bakljado brez poprejšnje oblastvene dovolitve, z ukrepom z dne 18. febr. 1889, št. 172 izreklo, da ne vidi vzroka kazenskemu postopanju, ker tu gre za povsod običajni ljudski obhod, ki je po § 5. zakona z dne 15. nov. 1867 št. 135 drž. zak. izvzet določbam tega zakona.

Ta pravni nazor, na katerega se opira ta zgoraj navedena razsodba vzklicnega sodišča v I. in ukrep okrajnega sodišča v M., pa ni v zakonu nikakor utemeljen.

§ 5. zakona o shodnem pravu določa: »Dalje izvzemajo se določbam tega zakona ljudski obhodi, . . . ako se vršijo po dosedanem običaji«. Napravo bakljad šteti je gotovo med tiste pojave, s katerimi se v naših deželah po okolnostih obhajajo slovesni dogodki; iz tega pa nikakor ne izhaja, da prišteva § 5. zakona o shodnem pravu vsako bakljado k tamo omenjenim izjemam. Najpreje je vsaj dvomno, je li v naših deželah bakljade prištevati ljudskim običajem, ako se premisli na jedni strani to, da se te ne kažejo kot svojstvenosti ljudstva določenih okrajev, okrožij ali dežel, izvirajoče iz ljudskega življenja, ampak kot šega, ki je danes vkupna vsemu omikanemu svetu. — na drugi strani pa to, da bakljad navadno ne napravlja ljudstvo samo ali določeni krogi ljudstva, nego da se njihovi udeležitelji, naj so to društva ali posamezne osebe, navadno od slučaja do slučaja združujejo po namenu, kateremu služi naj ta pojava.

Odločuje pa tukaj na vsak način naslednje: Zakon omejuje izjemno določbo § 5. na »ljudske obhode, ako se vršijo po dosedanem običaji«, — razširjajoč analogno določbo zakona o shodnem pravu z dne 17. marcija 1849, št. 171 drž. zak. § 33., dela torej zakon izjemo dolžnosti, prositi oblastvene dovolitve, »za take pojave ljudskih šeg in verskega bogočastja, ki se izražajo v običajnih shodih«. Zakon zahteva, da se je po ljudski šegi in običaji ustanovilo neko gotovo pravilo, po katerem se določen obhod o gotovi priliki povrača brez posebnega povoda samo vsled podedovane navade.

Ta pomen je izražen jasno v zakonovem besedilu, ker najprej poudarja »ljudske šege«, še bolj, ker se nanaša na to, da se obhod vrši po »dosedanjem (podedovanem) običaji«. »Šega« in »običaj« označujeta: enakomerno večkratno vajo, po večkratnem ponavljanji ustanovljeno pravilo, rimski »longaevus usus«, navado, ki je po dolgem ponavljanji zadobila nekako zakonsko moč. Ta pomen daje pa tudi »ratio legis«; kajti samo tam mogel je zakonodavec proizročitelje oprostiti dolžnosti, da za javne obhode dobé poprej dovolitve državnih oblastev, kjer obstoj kakega — dostikrat zelo starega — običaja ne dopušča oblastvu nikakega dvoma, da je po pravu dopusten namen, kateremu naj služi obhod, in kjer na drugi strani poprejšnja oblastvena dovolitev za tak javni obhod lahko tudi zato izostane, ker je oblastvu prav zaradi starega običaja uže znano, da bode obhod; najtrdnejša podstava za to razlago zakona je v tem, da zakon v § 5. zakona o shodnem pravu v najožji zvezi »z ljudsko-običajnimi obhodi« omenja tudi obhodov, navadnih v bogoslužne namene po dosedanjem običaji (procesije, pogrebi).

Teh pogojev pa v zgoraj navedenih slučajih ni dobiti, in pravna zmeta sodišč je to, da sta smatrali izjemo § 5. zakona o shodnem pravu za utemeljeno, čeprav nista mogli v dejanskem oziru več trditi, nego da ima ljudstvo navado, napravljati od časa do časa bakljade v slavo osebam ali dogodkom. Tega pa omenjeni sodišči nista ugotovili niti po naravnem teku stvari ugotoviti mogli, da je napravljanje bakljad pri onih gotovih prilikah, za katere je šlo, postalo uže stalno pravilo. To je pa ugotoviti potreba, ako je uporabljati izjemno določbo § 5. zakona o shodnem pravu.

Jasno je, da se kak priličen javni obhod (bakljada) po okolnostih z ozirom na to, kateri dogodek ali katera oseba naj se slavi, lahko pokaže pravno nedopusten in da prisili vlado, odreči svojo dovolitev; prav tako ni moči prerekati, da je dopustnost vsakega takega obhoda treba presojeti s stališča javne varnosti in javnega prometa, zategadelj, ker mu čas in kraj nista uže naprej določena.

Ti oziri ločijo uprav »obhod, ki se vrši po ljudski šegi in dosedanjem običaji«, od drugih enakih obhodov, ki se ne ponavljajo praviloma, ampak ki se vršijo le o posebnih prilikah.

Daljnega dokaza pač ni treba, da zahteva vprašanje, je li o gotovi priliki (tako, kedar slavijo stoletnico cerkve, umeščenje župnikovo, ženitovanje društvenega načelnika) dopustiti bakljado, za

vsak slučaj posebnega ukrepa, ker to vprašanje ni odločeno po dosedanjem običaji. V takih slučajih je od osebne in politične simpatije (ravna se to po povodu) nasproti gotovim dogodkom in osebam odvisno, bodi li sploh slovesnost in naj se li vrši ta slovesnost v javnem obhodu, s kakeršnim se dotičniku izkazuje udanost in spoštovanje.

V le-teh slučajih, kjer so občinska predstojništva in gasilna društva napravila bakljado, ni dvomiti, da so to slavnost provzročili še le sklepi dotičnih korporacij, in povod za to dan je bil nekaj iz osebnih ozirov (v slučajih okr. sodišča v M.), nekaj pa je časovno tako redek (v slučajih sodišča v T.), da ni čuda, če se sodišči nista mogli sklicati niti na jeden slučaj iz prejšnje dobe, ampak da jima je bila dovolj nezadostna ugotovitev, da se »taki obhodi sploh vršijo v ljudstvu ob enakih prilikah«.

Z ozirom na te razloge bilo je o ničnostni pritožbi c. kr. generalne prokurature na podlogi § 497, oziroma 292 kaz. pr. r. spoznati, da se je zakon prelomil v navedenem pogledu.

Književna poročila.

Pravniški časopisi slovanski. Letošnje leto gojijo perijodno pravno literaturo poleg našega „Slovenskega Pravnika“, kolikor nam dosedaj znano, še naslednji slovanski časopisi:

Hrvatski „*Mjesecnik*“ pravničkoga društva u Zagrebu XV. let. Urejuje ga v ime odbora pravničkoga društva dr. Blaž Lorković. Izhaja po jedenkrat na mesec v Zagrebu. Lastnik in zložnik mu je pravničko društvo v Zagrebu.

Srbski „*Branic*“, časopis za pravne in državne nauke. IV. leto. Lastnik: „Udruženje javnih pravozastupnika u Srbiji“. Odgovorni urednik: A. Nemađović. Izhaja v zvezkih po jedenkrat na mesec v Belgradu.

Bolgarsko „*Juridičesko spisanie*“. Izdajajo P. Iv. Dančov, Georgi Zgurev in A. Kableškov. II. leto. Izhaja po jedenkrat na mesec v Sofiji.

Češki „*Právník*“, časopis věnovaný vědě právní i státní. Izdaja ga: Právnická Jednota v Praze. XXIV. leto. Odgovorna urednika: dr. Jiř. Prazák in dr. Jos. Stupecký. Izhaja po dvakrat na mesec v Pragi.

Poljakom izhajata v Lvovu: *Przeгляд sądowny i administracyjny* in pa *Prawnik* kot „organ polskich Towarzystw prawniczych“. Le-tá izhaja XXI. leto vsako soboto, in izdajatelj ter urednik mu je dr. Ign. Szczerśny Czemeński.

V ruskem jeziku izhaja v Lvovu *Časopis Pravnika* po jedenkrat na mesec. II leto Izdajajo in urejujejo ga: dr. Kost Levickij, dr. Ant. Gorbačevskij in dr. Evg. Olesnickij. — V Moskvi izhaja *Juridičeskij Vestnik* kot izdanje Moskovskog Pravnického Udruženja, a v Petrogradu: *Žurnal Graždanskago i Ugolovnago prava* kot izdanje Petrogradskoga Pravnického Udruženja. — Na novo je letos začel izhajati v Petrogradu mesečnik *Juridičeskaja letopis*. Urednik mu je J. D. Sergeevskij, univ. profesor v Petrogradu.

Das oesterreichische Obligationenrecht in systematischer Darstellung von Dr. Victor Hasenöhr. II. Band, 2. Abtheilung. Wien, Manz-scher Verlag 1890.

Pred več nego deset leti je dr. Hasenöhr začel sistemno obdelovati avstrijsko obligacijsko pravo. Napredovalo je delo vsem pravnikom prepočasi, kajti bilo je jako potrebno, začeto in nadaljevano po tem pisatelji pa ven in ven izvrstno. S tem zvezkom je sedaj završeno. Popisano je v njem, kako nastaja obligacija po jednostranski obljudi in po deliktih, kako se preminja in odpravlja. Dodano mu je stvarno kazalo za vse delo in zapis paragrafov ter členov, katere to obligacijsko pravo pretresa iz občnega državljanskega zakonika, trgovskega in meščanskega zakona. Avstrijska privatno-pravna literatura ima sedaj dovršeno delo, katero je pravi biser znanosti.

System des oesterreichischen allgemeinen Privatrechtes. Von Dr. Joseph Krainz. Zweiter Band, zweite Hälfte. Wien. Manz-scher Verlag, 1889.

S tem zvezkom završuje se delo, katero je prof. dr. L. Pfaff iz zapuščine svojega prijatelja in našega slovečega rojaka dra. Jos. Krajncja priredil za javnost. Govori ta zvezek o specijalnem delu. Prof. Pfaff obeta, da bo izdal še kazalo k temu delu. Potem bomo imeli dragoceno delo povse završeno.

Právo vlastnické dle rakouského práva v pořádku systematickém. Čtvrté opravené vydání. Sepsal dr. Antonín Randa, c. k. dvorní rada, člen panské sušmuvny a říšského soudu, ř. profesor práv na vysokém učení Pražském, rytíř řádu žel. koruny atd. atd. V Praze. Nákl. Fr. Řivnáče, 1889.

Četrto izdanje znanostne knjige — piše češki „Právník“, oznanjujoč navedeno delo slavnega pravnikarja — in to v dobi osemnajst let pri našem žalibog še dokaj slabem literarnem potrošku svedoči v istini, da knjiga ima sosebno vrednost in važnost. Uspeh ta je zaslužen. Prvo izdanje izšlo je l. 1871. in vzbudilo v češkem pravništvu radosten nemir. Gospod pisatelj odp. l. je s svojim „Právev vlastnickým“, podobno kakor s svojim spisom o posesti, pot novemu načinu, kako znanstveno gojiti dogmatiko prava avstrijskega s sistemnim in zlasti monografskim obdelovanjem. Pokazal je z redkim svojim talentom metodiškim, kako je opirati pravno dogmatiko na razvoj zgodovinski, razkladati pravne institucije v organski zveznosti z ostalimi oddelki prava privatnega, a pri tem ne pustiti iz očí načel praktičnih. V tem dosedaj pisatelja ni še nihče prekosil v avstrijski literaturi. Drugo izdanje je prišlo na svitlo l. 1874., a tretje l. 1880. Od te poslednje dobe se je povse pomnožila tako literatura, tako judikatura in zakonodavstvo na polji prava, katero razklada ta spis. Izdala so se osnovna dela obč. državljanskega zakonika, zlasti Codex Theresianus in razprava njegova (od Harrasowskega), potem tudi posvetovalni za-

pisniki (dr. Ofner). Hvaležni moramo biti g. pisatelju, da izredno vestno vodi svoj izborni spis po višini napredujočega znanstva in zakonodavstva. Odveč bi bil sleharen pretres „Práva vlastnického“; saj je predobro znano, da gre do dna svojemu predmetu in vsemu, kar je z njim v zvezi, popolnoma ter z zlogom, ki je soseben hladen, čist in jasen. Tudi ni treba tukaj opozarjati na dopolnila in poprave v novem izdanju, kajti bilo bi treba navajati skoraj vsaki paragraf. Pripomnjeno bodi le to, da spis je pomnožen za cel sestavek (§ 35. a), tikajoč se književnega pripisovanja ter odpisovanja posameznih delcev književne celote. Ne dvomimo, da češko pravištvo radostno pozdravlja to novo izdanje. Praviškemu naraščaju akademiskemu pa bi radi v spomin poklicali o tej priliki zopet tople domoljubne besede, s katerimi je g. pisatelj završil predgovor k prvemu izdanju spisa svojega.

Državni zakonik v slovenski izdaji. (Dalje.) Kos XXV. Izdan in razposlan dné 30. aprila 1889. 54. Ukaz ministerstev poljedelstva, notranjih reči, trgovine in financ od 19. aprila 1889, s katerim se mala colnija v Rivi privzema med colne (vhodnje) urade, povedane v dodatku k ukazu od 15. julija 1882 (Drž. zak. št. 107). 55. Zakon od 18. aprila 1889, s katerim se dodeljujejo podporščine iz državnih sredstev v olajšanje stiske. 56. Ukaz pravosodnega ministerstva od 19. aprila 1889, s katerim se ustanavlja okrajno sodništvo v Žižkovu na Češkem. 57. Razglas finančnega ministerstva od 20. aprila 1889, da se ustanavlja kraljevo-ogerska colna podružnica v Budimpešti „Čevesna tovarna“. 58. Zakon od 31. aprila 1889, s katerim se dovoljuje oprostitev pristojbin vsled odprave in odkupa propinacijskih pravic v Galiciji in Bukovini. 59. Razpis finančnega ministerstva od 28. aprila 1889, kako se izračunja osemmesečni delovršni čas pri onih kmetijskih žganjarnah, katere delovršbo žganja začno še pozneje nego v meseci novembru. 60. Ukaz finančnega ministerstva od 29. aprila 1889, da se izpregleduje zamuda roka gledé okolkovanja zadolžnic s premijami. 61. Razgl. s ministerstev za finance in trgovino od 30. aprila 1889, kako colno ravnati z umetno černo kozuhovino z našitimi, prilepljenimi ali vtkanimi pozamenti, trakovi, i. t. d. — Kos XXVI. Izdan in razposlan dnó 9. maja 1889. 62. Razglas ministerstva za trgovino od 10. aprila 1889, s katerim se objavljajo dodatna določila k meroizkusnemu redu od 19. decembra 1872 (Drž. zak. št. 171). 63. Zakon od 30. aprila 1889, s katerim se po dogovoru med ministerstvom za kraljevine in dežele v državnem zboru zastopane in med ministerstvom za dešele krone ogerske spreminja končni rok za privzetje okolišev svobodnih pristanišč v Trstu in na Rieki, ustanovljen v § 2., postave od 21. maja 1887 (Drž. zak. št. 48) — Kos XXVII. Izdan in razposlan dné 9. maja 1889. 64. Zakon od 28. aprila 1889 o ustanovitvi in obratu javnih skladóvnic in pa o skladóvnikih listih, katere one izdajajo. — Kos XXVIII. Izdan in razposlan dné 9. maja 1889. 65. Razglas finančnega ministerstva od 9. aprila 1889, da se je ustanovila colnijska podružnica na osrednjem kolodvoru kraljevo-ogerskih državnih železnic v Budimpešti. 66. Zakon od 23. aprila 1889, o povračevanju neobrestne naprednine v znesku 100.000 gld., ki se je iz državnih sredstev o povodu povodenj leta 1882. podelila deželi koroški na podlogi § 3., zakona od 13. marca 1883 (Drž. zak. št. 30). 67. Zakon od 30. aprila 1889, o služni vrsti

in prejemkih uradnikov v vseučiliščih in studijskih knjižnicah, in pa v knjižnicah tehniških visokih šol, ter o tem, kako je vravnati pokojnine njih vdov. 68. Zakon od 1. maja 1889, o prejemkih in pokojnini sistemovanega učiteljskega osebja na rimsko-katoliških in grško-katoliških bogoslovnih učiliščih škofijskih in pa v bogoslovnih osrednjih učiliščih v Gorici in Zadru. 69. Razglas finančnega ministerstva od 5. maja 1889, o colnijah, katere so v ozemlju ogerske krone upravičene, na izvozu odpravljati cukar. — Kos XXIX. Izdan in razposlan dne 21. maja 1889. 70. Dodatni dogovor s kneževino lichtensteinsko od 27. novembra 1884, da se izpremeni določilo v členu XVIII., točki d) pogodbe od 3. decembra 1876, o obnovljenji, oziroma nadaljevanji colnega in davčnega društva med Avstro-Ogersko in Lichtensteinskim obstoječega. 71. Razglas ministerstva za deželno bran in ministerstva za finance od 27. aprila 1889, s katerim se naznanja dodatna uvrstitev občine Stodo v 8. razred vojaško-najemninske tarife (Drž. zak. št. 168 od leta 1885.). — Kos XXX. Izdan in razposlan dne 23. maja 1889. 72. Finančni zakon za leto 1889. od 20. maja 1889.

(Dalje prih.)

Drobne vesti.

V Ljubljani, dne 15. januarija 1890.

— (Iz kronike društva „Pravnika“.) V starem letu še je društvo imelo dne 21. decembra svoj shod v gostilni pri „Slonu“. Načelnik dr. Papež je v svojem ogovoru podal pregled dosedanjih društvenih shodov ter omenjal vzrokov, zakaj se društvo ni shajalo bolj pogostem; ti vzroki pač niso notranji in zato ni težko upati, da bodo društveni shodi v prihodnje redno vsak mesec; v navado naj pride tudi to, da se na vsakem shodu oglasi koj predavatelj za nastopni shod. Navzočnih je bilo 17 društvenikov. Predaval je ta pot društvo odb. Anton Levec „o preložitvi naroka po § 13. pravnice novele“, dodatno pa tudi odgovarjal na pravno vprašanje 1.) v 12. št. „Slov. Pravnika“ iz l. 1889. Dr. Papež je predavatelju izrekel zahvalo, potem naznanil, da bode prihodnji društveni shod dne 11. t. m. s predavanjem dra. V. Žitka. — Ali tega shoda ni bilo; odnesla ga je za nekaj časa „influenca“, ki se te dni tukaj temeljito meša v pravniško stroko — Še ta mesec, dne 25., pa bode glavna skupščina, kakor se spodaj naznanja. Dotelej naj p. n. gg. društveniki blagovolé ponoviti društvenino, a poleg tega tudi druge napotiti, da pristopijo k društvu. Komaj je „Pravniku“ prvo leto, najtežje leto, preteklo, a vender uže se lahko ponaša z jednim in drugim uspehom, tako da se mu smejo in morajo množiti prijatelji in podporniki. Naj se torej sedaj, koj začetkom novega leta položi društvu temelj društvenikov, množniših še nego li do sedaj, da bode vodstvo lahko pogumniše nadaljevalo društveno delo, s katerim je zvezana čast domačega pravištva našega. Želeti je tudi, da vsak društvenik, komur je to moči, pride k prihodnji glavni skupščini in tu izrazi svoje misli, katere se mu vidijo dobre za društveno blágo in bodočnost!

— (Iz pravniške kronike) Dve važni zarezni v pripravah bodočih zakonov nam je zabeležiti. Odsek za kazenski zakon je dne 14. decembra 1889 zgotovil svoje poročilo o načrtu, ki je sicer bil poslanski zbornici predložen šele dne 11. aprila 1889. l. Odsek je pričel posvetovati se dne 27. majnika 1889 in završil prvo branje načrtovo dne 27. junija istega leta. Po 21 sejah bilo je odsekovo zborovanje preloženo z najv. ukrepom z dne 29. junija 1879. Znova je bil odsek sklican na 21. dan novembra 1889 in opravil je drugo branje načrtovo v 13 sejah dne 2. decembra istega leta. Poročanje je odsek dodelil poslancem prof. Zuckru, dru. grofu Pinińskemu in viš. dež. sed. svētniku dru. Neunerju. Prof. Zucker je prevzel, da sestavi uvod, da pismeno poroča o uvodnem zakonu in da poroča v generalni debati zbornice ter v debati o uvodnem zakonu. Dr. grof Piniński je prevzel pismeno poročanje in poročanje v zbornični debati o hudodelstvih in pregreških, dr. Neuner pa pismeno poročanje in poročanje v zbornični debati o prvem delu (splošna določila) in v tretjem delu (prestopki). — Dne 15. dec. 1889 pa je bilo zgotovljeno drugo važno poročilo, poročilo namreč justičnega odseka o načrtu zakona za ustno sumarno postopanje, ki je bil od vlade predložen poslanski zbornici dne 27. januarija 1888. Važno je, da je večina odsekova postavila v načrt določila, pa katerem sme pravosodni minister novo postopanje uvesti tudi pri drugih okrajnih sodiščih in ne samo tistih, ki so na mesti sodnih dvorov prve inštanice. Manjšina pa nasvetuje, naj novo postopanje velja takoj za vsa okrajna sodišča. Večina je sklenila, da naj se revizija vrši pri višjih deželnih sodiščih, a ne pri najvišjem sodišči, kar hoče vladna predloga in kar tudi predlaga na novo odsekova manjšina.

Vabilo.

Po smislu društvenih pravil §§ 7. do 10. sklicuje odbor društva „Pravnika“ redno glavno skupščino za letošnje leto na dan 25. januarija t. l. zvečer točno ob 7. uri v dvorani mestnega zastopa Ljubljanskega z naslednjim dnevnim redom: 1. Nagovor načelnikov. 2. Poročilo odborovo, in sicer a) tajnikovo, b) knjižničarjevo, c) blagajnikovo, d) odseka za društveni list. 3. Poročilo preglednikov računov. 4. Volitev a) društvenega načelnika, b) odbornikov, c) preglednikov računov za bodoče leto. 5. Posamezni nasveti. K obilni udeležbi vabita uljudno za odbor:

V Ljubljani, dne 11. januarja 1890.

Dr. Fr. Papež s. r.,
načelnik.

Dr. D. Majaron s. r.,
tajnik.

„Slovenski Pravniki“ izhaja 15. dne vsacega meseca in dobivajo ga člani društva „Pravnika“ brezplačno; nečlanom pa stoji za vse leto 4 gl., za pol leta 2 gl.

Uredništvo je v Ljubljani, št. 8 na Bregu; upravništvo pa na Križevniškem trgu št. 7.